

Op de bres voor wat waardevol is

Ledevaartkerk Chaam, zondag 6 november 2022

Ds. Sara Dondorp

Schriftlezing: Jesaja 1: 18-26

Schriftlezing: Lucas 19: 41-48

Inleiding

Vandaag begint de internationale milieutop in Egypte. Gisteren was er een grote demonstratie op Schiphol georganiseerd door onder meer Milieudefensie en Greenpeace en de afgelopen week waren milieuactivisten veel in het nieuws. Over acties waarbij ze voedsel op schilderijen gooiden. Of over een actievoerder die zich aan een talkshowtafel vastplakte. Veel gesprekken gingen over hoe fout die acties waren. Uiteraard moeten ongeregelheden bestraft worden, waarschijnlijk hebben de actievoerders daar geen bezwaar tegen. Maar het gaat ze erom klimaatverandering in de aandacht te brengen. In een filmpje vanuit het Mauritshuis hoorde ik op de achtergrond iemand roepen: "Zo voelt het als wat je lief is wordt aangevallen!" Of iets van dergelijke strekking. De aarde, onze planeet, wordt ernstig bedreigd door ons handelen. Daar is het de actievoerders om te doen. Ze staan op de bres voor wat voor hen waardevol is. Dat is het thema van vanmorgen: Op de bres voor wat waardevol is. Israëls profeten uiten hun zorgen over hoe wordt omgegaan met de woorden van de God van bevrijding en barmhartigheid. In diezelfde traditie staat Jezus op de bres voor de tempel, de tempel van Jeruzalem, waar hij zich thuis voelt en die hij niet meer herkent als huis van gebed.

Overdenking

Gemeente van Jezus Christus,

De afgelopen dagen heb ik me regelmatig afgevraagd: zou je de klimaatactivisten die eten gooien tegen schilderijen kunnen vergelijken met Jezus die de marktkramen omver gooit? Geef je daarmee de klimaatactivisten niet te veel eer? Aan de andere kant lijkt Jezus' daad van agressie atypisch. Meestal is hij immers empathisch, barmhartig en vredelievend. Zoals wij de soepgooiers in het Mauritshuis terroristen noemen, zo zullen de tempeldienaars Jezus een terrorist hebben gevonden. De klimaatactivisten willen aandacht voor wat waardevol is. Aandacht voor onze mooie planeet, die bedreigd wordt. Of hun actie daarvoor geschikt was, laat ik in het midden. Het gaat me om hun gedrevenheid, hun passie. Hun bedoeling is opkomen voor iets wat hen lief is. Dat is volgens mij de overeenkomst met wat Jezus in de tempel doet. Hij handelt als terrorist als hij de handelaars de tempel uit gooit. Terrorist in de ogen van de Romeinen tenminste. Met die actie staat hij op de bres voor de tempel als Huis van Gebed. Hij komt op voor de plek die hem dierbaar en waardevol is. Of misschien wel meer: voor de manier van leven die hem dierbaar en waardevol is. Een leven volgens het Koningschap van God. Vanuit liefde voor Gods Woord én voor onze naasten. Vanuit liefde en respect voor alle schepselen, zouden we nu zeggen. Respect voor heel de schepping, inclusief de toekomst daarvan.

Jezus aankomst in de tempel zou een hoogtepunt moeten zijn. Hoofstukken lang heeft Lucas langzaam de spanning opgebouwd. Al vanaf hoofdstuk 9 schrijft hij dat Jezus onderweg is naar de stad Jeruzalem, naar de tempel. Halverwege hoofdstuk 19 is het dan eindelijk zover. Op een ezelsveulen rijdt hij Jeruzalem binnen. Het lijkt een prachtig begin, een intocht over de rode loper. Nu ja, een geïmproviseerde rode loper dan van de kleren die mensen voor hem uitspreidden, als eerbetoon. Het lijkt een mooie episode in Lucas' lange reisverhaal. Maar de werkelijkheid is anders. Toen Jezus de stad zag, begon hij te huilen. Zoals vóór hem de profeten hebben gehuild en geweeklaagd. Net als Jeremia, die zijn naam heeft geleend aan weeklagen. En zoals Jesaja, die we vanmorgen lazen. Hij heeft er weet van hoe mooi de stad geweest is en ziet voor zich hoe de stad gezuiverd zou kunnen worden. Naast alle onrecht die hij in zijn directe omgeving ervaart, ziet hij een beeld voor zich van een stad die gereinigd is, een stad die gered is en geworden is tot rechtvaardige plek. Niet dat de rechter het landsbestuur erop moet wijzen dat het beleid ten aanzien van het milieu onwettig is, om maar eens een modern voorbeeld te noemen... Jesaja ziet vooral ook hoe het zou kunnen zijn. Stad van gerechtigheid, stad van trouw.

Profetisch ziet Jezus wat er mis is in de stad en waar dat toe kan leiden. Onrecht en gebrek aan vrede kunnen leiden tot onheil en verwoesting. Voor de schrijver Lucas en voor de toehoorders van zijn evangelie moet dat schrijnend zijn geweest: in hun tijd was Jeruzalem immers inderdaad verwoest! Dat heeft ongetwijfeld meegespeeld in de manier waarop Lucas deze profetische woorden van Jezus heeft weergegeven. Jezus huilt om de stad. Hij is geëmotioneerd over Jeruzalem. Hij huilt niet om zichzelf, de Stad van David gaat hem aan zijn hart. "Had jij maar geweten wat vrede kan brengen!" zegt Jezus. Jezus beschrijft hier niet de gebouwen waar hij over uitkijkt, maar de onwetendheid van de stad of de stedelingen. Of liever de blindheid, want onwetend hoeft men niet te zijn. De profeten hebben het verhaal van God immers al zo vaak verteld. Hadden jullie je ogen maar open gehouden, waren jullie maar alert genoeg geweest...

Onwillekeurig moet ik denken aan de documentaires die we de laatste tijd regelmatig te zien krijgen over grote oliemaatschappijen en hun beleid in de jaren '80. Vaak hadden ze wetenschappers in dienst die onderzochten hoe de uitstoot van fossiele brandstoffen van invloed waren op het wereldwijde klimaat. Het waren de wetenschappers van de oliemaatschappijen zelf die luid en duidelijk waarschuwden: zo kan het niet verder! Maar er kwam een crisis, oliemaatschappijen moesten bezuinigen, de wetenschapsafdelingen werden opgedoekt en in plaats daarvan gingen ze investeren in marketing. In het verspreiden van verhalen dat het allemaal wel meeviel. Terwijl ze het toen allemaal al wisten, dat het fout zou gaan. Als we toen waren begonnen met hernieuwbare energie, en met het terugbrengen van diverse soorten uitstoot, dan was de situatie nu helemaal anders geweest. Ze wisten het, maar ze wilden het niet weten. "Had jij maar geweten wat vrede kan brengen!"

De stad Jeruzalem heeft zich blijkbaar onwetend gehouden. (En laten we daarbij vooral bedenken dat het niet om Jeruzalem in het bijzonder gaat, maar om ons allemaal.) Dat is vooral waar Jezus verdrietig over is. Had je het maar geweten, had je de tijd van ontferming maar herkend. Deze profetische woorden van Jezus zijn het tegendeel van het lied dat zijn moeder ooit zong voor zijn geboorte: Dat God oog

had voor een eenvoudige vrouw als zichzelf, dat God zich het lot van Israël heeft aangetrokken. God ziet, God herkent, God aanschouwt. Jeruzalem ziet niet, herkent niet, heeft geen weet van vrede. Dat is wat Jezus verdrietig maakt. De stad Jeruzalem, Jeru-Sjaloom, stad van vrede is niet in staat de vrede te zien. Dat stemt droevig en verdrietig.

Op de plek waar Jezus gestaan kan hebben staat nu een kerk met de naam Dominus Flevit. De Heer heeft geweend. Deze Koning, deze redder en bevrijder, komt niet met macht. Niet veni, vidi, vici: ik kwam, ik zag, ik overwon, zoals de sterke man van de Romeinen, Julius Caesar. Deze Koning zou kunnen zeggen: veni, vidi, flevi: ik kwam, ik zag, ik weende.¹ Jezus is niet een koning van machtsvertoon maar een koning van kwetsbaarheid en mededogen.

Dit verdriet van Jezus komen we bij Marcus en Matteüs niet tegen. Het geeft kleur aan wat er daarna gebeurt. Eindelijk treedt Jezus de tempel binnen. Een hoogtepunt waar Lucas nauwelijks woorden aan vuil maakt. En terwijl hij de tempel binnengaat, gooit hij de kooplieden eruit. Het staat er heel zakelijk, maar Jezus is wel degelijk boos. Gezien het voorgaande, zou je kunnen zeggen: Jezus is geëmotioneerd boos; verdrietig, teleurgesteld. Hij is geraakt door het verval van wat hem dierbaar en waardevol is. Op dit moment citeert hij de profeten Jesaja en Jeremia samen: "Mijn huis moet een huis van gebed zijn!"² Door dat citaat voel je meteen zijn persoonlijke betrokkenheid. De tempel is de plek waar hij zich thuis voelt. Dat was al zo toen hij heel jong was. We kennen het verhaal dat hij als kleine jongen in de tempel bleef terwijl zijn vader en moeder al naar Nazaret waren vertrokken. Het huis van gebed hebben jullie tot een rovershol gemaakt! Zo weeklaagde eerder Jeremia: "Denken jullie soms dat het huis dat mijn naam draagt een rovershol is? Ik zie wel degelijk wat jullie doen – spreekt de HEER."³ Zelfs in zijn woede, citeert Jezus de profeten.

Over de reactie van het tempelpersoneel horen we niets. Wel staat er dat Jezus onderricht gaf in de tempel. Misschien hoort ook dat bij Jezus' zuiverende actie. Het Huis van Gebed is immers ook Huis van onderwijs. De plek waar de ervaring van Gods aanwezigheid en Gods barmhartigheid wordt overgedragen aan volgende generaties. Hoop voor de toekomst. Zoals in het visioen van Jesaja. Hoop voor de toekomst, dat is ook wat klimaatactivisten beweegt. Zal er voor jonge mensen straks nog een leefbare aarde zijn? Hebben we niet veel te lang getreuzeld en getwijfeld? Hebben we niet veel te veel geluisterd naar fabeltjes en rookgordijnen, opgetrokken door de olie-industrie? Wordt het niet tijd om te luisteren naar wat er nodig is om de schepping te beschermen en te behoeden? Naast alle onheilsverhalen, hoor je gelukkig ook stemmen van hoop. Als we serieus ons best doen, zou het nog kunnen. Dan zouden we met elkaar, met een andere manier van leven onze toekomst en die van onze kinderen kunnen beschermen. In respect voor elkaar, voor onze medemensen overal ter wereld en voor al onze medeschepselen. Met liefde, barmhartigheid en rechtvaardigheid. De weg naar Gods Heerschappij van vrede en recht, kan een begaanbare weg zijn.

Amen

---

¹ Jos de Heer, *Lucas / Acta deel 3, Jezus' passie*, uitg. Meinema, Zoetermeer, 2008, pag. 153.

² Jesaja 56:7.

³ Jeremia 7:11.